

νος. Ἡμεῖς οἱ νεώτεροι οὐδεμίαν δίδομεν πίστιν εἰς ἡμιθέους, οὐχ ἥττον ὅμως ὁ ἐλάχιστος ἥρως παρ' ἡμῖν ὡς ἡμίθεος αἰσθάνεται καὶ δοῦν.

Ἐάν ὁ ἡθοποιὸς τὴν κραυγὴν καὶ τοὺς ἐκ τοῦ πόνου σπασμούς μέχρις ἀπάτης δύναται νὰ ἀναγάγῃ, τοῦτο οὔτε ν' ἀρνηθῶ τολμῶ, ἀλλ' οὔτε νὰ ἐπιδεδαιώσω. Ἐάν εὗρισκον ὅτι οἱ ἡμέτεροι ἡθοποιοὶ ὅλως ἀνίκαναι πρὸς τοῦτο ἦσαν, τότε ὤφειλον νὰ γνωρίζω ἐάν καὶ εἰς Garrik θὰ ἰδυνάται τοῦτο νὰ πράξῃ καὶ ἐάν τοῦτο καὶ παρ' αὐτῷ ἀπετύγχανε, τότε θὰ ἐτόλμων νὰ φρονήσω ὅτι ἡ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σκευοποιία καὶ ἀπαγγελία ἐν τοιαύτῃ εὗρισκοντο τελειότητι, οἷας σήμερον ἡμεῖς οὐδεμίαν ἔχομεν ἰδέαν.

(Ἀκολουθεῖ).

ΟΑΓΑ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ.

ΤΡΩΙΚΑ*

Διὰ τοιαύτης εὐμενείας ἀποφεύγει ὁ στρατηγὸς Σραΐδερ τὴν βᾶσιν σοβαρᾶς ἐρεύνης. Ἄς θελήσῃ τις λοιπὸν νὰ ὑπογράψῃ δι' ἐρυθρᾶς γραμμῆς ἐν ταῖς πραγματείαις αὐτοῦ τὰ πραγματικά, καὶ τότε θὰ κατιδῇ ὅτι πάντα τὰ λοιπά, ἐν οἷς «ἐπιτρέπεται ἐλευθέρα ἐνέργεια εἰς τὴν εὐμενῇ φαντασίαν» ὁμοιάζουν πρὸς τρυφερά φυλλώματα, συγκαλύπτοντα τὸ σχῆμα τῆς οἰκοδομῆς.

Εἶναι μεταβλητὸν τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου! Ὅτε τῷ 1892 ἐν τῷ Nord und Süd (φυλλάδ. 189 : «Die Wahrheit über die trojanischen Alterthümer») παρετίθουν τὰς κρίσεις, ἃς ἐξήνεγκεν ὁ στρατηγὸς ἐν τέλει τῶν πραγματειῶν αὐτοῦ καὶ κατέληγον διὰ τῶν λέξεων: «Διὰ τούτων ἐξαντλεῖται ἡ περὶ τοῦ Περγάμου θεωρία» ὁ στρατηγὸς ἐπεκύρωσε ταῦτα δημοσιεύσας ἐπίσης ἐν τῷ Nord und Süd (φυλλάδ. 196 : «Bötticher wider Schliemann») τοῦ ἰουλίου 1893 τὰδε :

«Ὁ Μπαϊττιχερ δὲν ἐπεκαλέσθη τὴν μαρτυρίαν μου· οὐδ' εἶχεν ἀνάγκην αὐτῆς· ἠδύνατο κατ' ἀρέσκειαν νὰ χρησιμοποιοῦσθαι πᾶν ὅ,τι ἐντυπον τυγχάνει, ἥρκει μόνον τιμῶς καὶ εὐθυνοειδέως τοῦτο νὰ πράξῃ. Τοῦτο δ' οὐτός ἐπραξε... περιορίζεται δὲ εἰς τὴν ἀναδημοσίευσιν τῆς κρίσεώς μου ἐκ τεχνικῶν λόγων, ἀναγομένων εἰς τὴν οἰκοδομικὴν καὶ ἰδίᾳ τὴν στρατηγικὴν οἰκοδομικὴν, ὡς καὶ ἐξ ἱστορικῶν λόγων, καθ' οὓς τὰ ἀποκαλυφθέντα δὲ ἐν ἐπαρκουσίν ὥστε νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὰ εἰρήπια ὡς εἰρήπια ἰδρύματος Περγάμου ἢ ἐπανειλημμένων ὀχυρωματικῶν ἰδρυμάτων».

Ὅτε ὅμως ἐγὼ ἐν τῷ Γενικῷ συντηρητικῷ μηνιαίῳ περιοδικῷ (Allgemeine Konservative Monatsschrift (σεπτέμβρ. φυλλ. 1893 : «Trojanisches») εἶπον ὅλως διόλου τὸ αὐτό, ὁ στρατηγὸς παρεπονήθη ὅτι «τὸ τοιοῦτο παρέχει τῷ ἀναγνώστῃ δυσάρεστον παράστασιν τῆς ἀπέναντι τοῦ ὑπὸ συ-

νήτησιν ζητήματος θέσεως αὐτοῦ καὶ ἐπιτρέπει νὰ πιστευθῇ ὅτι ἀπέρριψε τὴν περὶ Περγάμου θεωρίαν».

Οἱ χρόνοι μεταβάλλονται καὶ ἡμεῖς δὲ σὺν αὐτοῖς μεταβαλλόμεθα! Οἱ λόγοι τῆς τοιαύτης μεταβολῆς, συμπιπτούσης μετὰ τῆς ἐν Βερολίῳ παρουσίας τοῦ Δαΐρπφελδ, δὲν εἶναι ὑλικῆς φύσεως (sachlicher Natur). Οὐδὲ καὶ μία ἐστὶ λεπτομέρεια τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν δικαιολογεῖ αὐτήν. Τοῦναντίον! Ἀκριδῶς ὁ αὐτὸς ἀνὴρ, ὅστις τῷ 1891 ἐκήρυσεν ὅτι «κρίνει ὡς στρατιωτικὸς μηχανικὸς (Kriegsbaumeister), κατέχων πάσας τὰς εἰκόνας καὶ τὰ σχέδια ὡς καὶ τὰς ἀμέσους ἐκ μέρους τοῦ κ. Δαΐρπφελδ ἀνακοινώσεις, δὲν εἶδε μὲν πράγματι τὸ Ἰδαρλίκ, πιστεύει ὅμως ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην αὐτοῦ», αὐτὸς οὗτος δὲν ἐπιθυμεῖ ἤδη «οἰανδῆποτε νὰ οἰκειοποιῇ τοῖσιν περὶ ἀντικειμένου, ὅπερ δὲν γνωρίζει ἐξ ἰδίας ὕψους» (ἐπιστολ. πρὸς τὸν Ὁ θ ω μ. Ταχυδρόμον), ἐπανελθὼν οὕτω εἰς τὴν τοῦ 1888 θεωρίαν αὐτοῦ, καθ' ἣν «ἀπεδέξατο ἐν πίστει καὶ πεποιοῦνται κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Σλήμαν-Δαΐρπφελδ τὰ ἐν Ἰδαρλίκ εἰρήπια ὡς τὸ Πέργαμον τῆς Τροίας (ἐξαίρουμ. τῶν πύργων!)». Μάλιστα ἐν πίστει καὶ πεποιοῦνται ἀποδέχεται ὁ στρατηγὸς τὰ κατὰ τὸ ἐφετεινὸν θέρος ἀποκαλυφθέντα προδύλως ἱστορικά (τῆς νέας Ἰλίου) τεῖχη ὡς τεῖχη τοῦ Περγάμου τῆς πραγματικῆς ὁμηρικῆς Τροίας, ἀδιάφορον ἂν καὶ ὁ κρίκος οὗτος μὴ κλείνται ἐν τῇ βορείᾳ πλευρᾷ καὶ ἂν ἀποτελῶσι ταῦτα ἀτελῆ κορμὸν ἐξ ὀλίγων λιθίνων στρωμάτων, ἐξ οὗ δὲν δύναται τις (πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας λεπτομερείας τοῦ Σραΐδερ) ν' ἀναγνωρίσῃ τίνι τρόπῳ συνεκροτεῖτο ἡ μόνη περὶ ὑπάρξεως ἀμυντικοῦ τινος σκοποῦ δυναμένη νὰ μαρτυρήσῃ στεφάνη (τοῦ τεύχους = Krone) ἀποδέχεται πρὸς τοῦτοις τὴν ὑπαρξίν συμπαγούς (massiven) ὄγκου τεύχους ἐν τοῖς ΒΑ ὡς πύργον, μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπ' αὐτοῦ τούτου γενομένην ὑπόδειξιν, ὅτι ἡ ὑπαρξίς κοιλότητος εἶναι ἀναπόσπαστος ἀπὸ τῆς περὶ πύργου ἰδέας (πρὸς τὰς D. Bau Ztg τῆς 6 μαΐου 1891 ὡς καὶ τὸ πολλάκις μνημονευθὲν Archiv σφ. 98. 99), φρονῶν δ' ὅτι διὰ τοῦ «πύργου» τούτου «ἐξασφαλίζεται ὁ τοῦ Περγάμου καὶ ὁ τοῦ ὀχυρώματος χαρακτήρ» καὶ παραβλέπων τὴν ἰδίαν αὐτοῦ λεπτομεροῦς ἀπόδειξιν (D. Bau Ztg τῆς 6 μαΐου 1891), καθ' ἣν «ἡ ἰδέα τῆς διὰ πύργων ἐξασφαλίσεως τῶν πλευρῶν (Flankirung) εἶναι μόνον νεωτέρα».

Πύργοι ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἦσαν μόνον θάλαμοι φρουρῶν καὶ σημεῖα ὑποστηρίξεως, ὅτε καὶ πάλιν ἡ ὑπαρξίς κοιλότητος ἦτο ἀπαραιτήτος.

Μάλιστα ὁ ἀνὴρ, ὅστις οὐ γὰρ πολλοῦ ἐστὶ ἀπῆλειπεν ἀπὸ τοῦ καταλόγου τῶν ἀρχαιοτάτων μνημείων τῆς ὀχυρωματικῆς οἰκοδομικῆς τὰ εἰρήπια τῆς Ἰδαρλίκ — Τροίας, ἃτε παρουσιαζούσης τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας ἐλλείψεις, καθορᾷ ἤδη παρὰ τὰς ἐλλείψεις ταύτας δύο Τροίας ἢ καὶ πλείονας ἐστὶ. Γράφει δὲ ἐν τῇ Bauzeitung τῆς 21 ὁκτωβρ. ἐ. ἐ. (ἔστι δὲ τοῦτο φυσικῶς ἀνακάλυψις τοῦ Δαΐρπφελδ):

«Ἐχομεν λοιπὸν ἤδη δύο Τροίας, ἢ ἀκριδέστερον : μαρτυρία ἐκ δύο ἐποχῶν τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς. Μέχρι τοῦδε εἰχομεν μίαν : τὴν πυρποληθεῖσαν πό-

*) Ἰδε ἀριθ. 6, σελ. 114 — 118.

λιν τοῦ Σλήμαν. Τὸ ἐρείπιον τοῦτο παραμένει ὅ,τι ἦτο· παραμένει Τροία. Τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ ἐρχεται ἥδη κατ' εὐχὴν ἐπικούρου καὶ ἡ παράδοσις. «Καὶ αὕτη ἀναφέρει προγενεστέραν καταστροφὴν, ἐπελθοῦσαν διὰ τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις ἐπίστευεν ὅτι εἶχεν ἀφορμὴν νὰ τιμωρήσῃ τὸν τότε ἄρχοντα τοῦ Ἰλίου Λαομέδοντα». Ὁ Λαομέδων εἶναι υἱὸς τοῦ Ἰλίου καὶ πατήρ τοῦ Πριάμου. Ἄν ὁ Ἰλος ἦναι ὁ ἰδρυτὴς τῆς πόλεως (ὡς ἐν γένει ὁ Ἀπολλόδωρος τὸ πρῶτον περὶ τὰ 140 π. χ. συλλέγων τὰς παραδόσεις ἐξέθετο), τότε δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν ἴσως εἰς τὸν Ἰλὸν τὴν τοῦ Σλήμαν ἰνὸς πόλιν. Ὅτι δὲ τότε ἡ 2α πρέπει νὰ ἦναι ἡ Ἡρακλειολαομεδόντειος, τοῦτο εἶναι ἔμφανές. Τὸ ἐξῆς ὁμῶς προκαλεῖ βεβαίως δυσχερείας, ὅτι ἡ ἔκτη μόνον πόλις τοῦ Σλήμαν θὰ ἦναι ἡ πόλις τῆς ἀμέσως ἐπομένης ἐποχῆς καὶ ὅτι ἡ τοῦ Σλήμαν τρίτη, τετάρτη, καὶ πέμπτη πόλις δεόν νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὸ βραχὺ μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ μεσολαβήσαν χρονικὸν διάστημα. Ἀλλὰ τοῦτο δύνανται νὰ διορθώσωσιν ἡμῖν καὶ καλλύνωσιν οἱ γινώσται τῶν προϊστορικῶν χρόνων! ».

Αὕτη εἶναι ἡ νεωτάτη ἀνακάλυψις περὶ τῆς Τροίας τῶν Σλήμαν-Δαίρπφελδ, ἣν ὁ στρατηγὸς Σραϊδερ μετ' ἐμπιστοσύνης ἀποδέχεται! Ἡ πρὸς τὴν γελοιογραφικὴν ταύτην παρωδίαν προσθήκη καὶ τοῦ ἐλαχίστου, θὰ ἡλάρτου τὴν ἐκ ταύτης ἐντύπωσιν. Ἀξιοσημείωτον οὐχ ἥττον παραμένει τὸ πῶς τὰ μικρὰ εὐρήματα, οἱ θησαυροί, ἀφ' οὗ ἀνήκωσιν εἰς τὴν ἡρακλειολαομεδόντειον (!) Τροίαν, οὐχὶ δὲ τῇ ὁμηρικῇ πλάνῃ, ἐξαίφνης μετεβλήθησαν. Τὸ Βερολίνον ὀφείλει νὰ «συνένυνται ἐπὶ τῇ προσκλήσει τούτων τῶν διὰ τοῦ θελήτρου τῆς ποιήσεως λαμπρυθέντων θησαυρῶν». Τοιαῦτα ἠκούοντο ὑπὸ παντοειδεῖς ἤχους καὶ αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Σραϊδερ ἐθεώρησε κατὰ ἰού-

λιον ἔτι τοῦ ἐνεστώτος ἔτους «ὡς, λίαν ἐνδιαφέροντα τὰ ἐν Ἰδαρλίκ εὐρήματα» καὶ πάντα μάλιστα ταῦτα «ἀπὸ τῶν μεγάλων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν θησαυρῶν μέχρι τοῦ τμήματος σκελετοῦ ἐξαμηνιαίου ἐμβρίου ἀρχαίου κατὰ τετρακισχίλια ἔτη». «Τὰ ἐν Ἰδαρλίκ εὐρήματα ἀποτελοῦσι πλουτισμὸν τῆς ἐπιστήμης καὶ κόσμον τῶν μουσείων» ἔγραψεν ὁ Σραϊδερ ἐν τῷ περιοδικῷ (Nord und Süd), ἐνῶ ἐν τῇ Bauzeitung τῆς 21 παρελθόντος ὀκτωβρίου ἀπεκάλεσεν αὐτὰ ὅλως διαφόρως, λέγων: «— ἂν ὁμολογήσωμεν τὴν ἀλήθειαν — εἶναι τραχέα, λίαν ἀρχέγονα! », μεθ' ὃ προστίθησι: «Καὶ αὐτὸ τὸ λαμπρὸν ἀντικείμενον, ὅσον δῆποτε κἂν ἐκαυχᾶτο τις ἐπὶ τούτῳ, τὸ «μέγα χρυσοῦν κόσμημα» ἀπετέλει τι ὁπωσδήποτε, ὅπερ διήγειρε τὸ ἐνδιαφέρον πάντων τῶν ἐπισκεπτῶν τῶν μουσείων, ἰδίᾳ δὲ τῶν κυριῶν, αἵτινες εἰς οὐδὲν ἐλογίζοντο τὰς τοσαύτας ἀτράκτους, τὰ συντρίμματα πυρολίθου καὶ τὰ πορόμοια ἀπέναντι ὁμῶς τῆς ἐν μετὰλλῳ ἐργασίας τῶν Μυκηνῶν, τὰ Τρωϊκὰ (ἡρακλειολαομεδόντεια!!) μεγάλως θὰ ὑπελείποντο ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς τέχνης».

Ὁ κ. Μπαϊττιχερ περαινεῖ τὸ δημοσίευμα αὐτοῦ δι' ὀλίγων ἔτι προσθηκῶν ἥττονος ἐνδιαφέροντος.

Γ. Κ. Λαζαρίδης.

ERNST Böttcher

ΓΛΥΚΕΙΑ ΝΥΞ.

Α'.

Νύξ, βαθεῖα νύξ!... νύξ γλυκερὰ ὑπὸ τῆς παχείας παγετώδους σου χιόνος, αἵτινες εὐρέως τὴν φύσιν περικαλύπτουσι, νύξ ὥραία ὑπὸ τὰς ὥχροφεγγεῖς τῶν ἀδελφάνων

ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ.

ΠΟΙΚΙΛΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη· ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. Διὰ τῶν βαρυστημάντων τούτων λόγων, τὴν ἀγγελικὴν μελωδίαν περιβεβλημένων, ἐξηγγέλετό ποτε, πρὶν δέκα καὶ ἐννέα αἰώνων, τὸ μέγα γεγονός τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὑμνεῖται καὶ δοξολογεῖται δικαίως ὁ ἐν τῷ ὑψίστῳ οὐρανίῳ κόσμῳ παννυπερλαμπρὸς κόσμος, εὐαγγελίζεται δὲ τῷ γῆινῳ κόσμῳ ἡ εἰρήνη καὶ τέλος ἀπονέμεται τῷ μικροκόσμῳ ἀνθρώπῳ ἡ θεία χάρις. Οἱ τρεῖς κόσμοι, ἀπὸ τοῦ ὑψίστου μέχρι τοῦ μικροκόσμου, ἀποδέχονται τὸ χάρις εὐαγγέλιον, καὶ τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ πλήρωσιν καθορῶσιν ἐν τῷ ἐσπαργανωμένῳ βρέφει, ὅπερ ἔκειτο ἐν τῇ φάτνῃ, ἐν Βηθλεὲμ. Πρὶν τοῦ βρέφους δ' ἐκεῖνον καταρρέει τὸ παρελθὸν καὶ ἀναχθεῖ τὸ σύμπαν, πρὶν τοῦ βρέφους ἐκεῖνου συντρίβονται οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Μωῦθ καὶ οἱ τὴν σαρφίαν τῶν χρόνων ἐκεῖνων ἐκπροσωποῦντες, ὑπὸ τοῦ ἀστέρος τῆς ἀληθείας οδηγούμενοι, κύπτουσι καὶ προσφέρουσιν αὐτῷ δῶρα, χρυσόν, λίθων

καὶ σμύρναν, ἐν ᾧ ὁ λαός, οἱ ποιμένες, αὐτοῖς ὁμῶς πεισθέντες, ἐδοξολόγησαν πρότερον τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης. Τὸ ἐν τῇ φάτνῃ τῶν ἀλόγων κατακείμενον ἐκεῖνο βρέφος, ὅπερ ἀφθῶρος ἔτεκεν ἡ μνηστὴρ τοῦ Ἰωσήφ, ἡ ἀειπαρθένος Μαρία, τὸ οὕτω πενιχρῶς τυγνὸν κοιτῆδος, ἀπαυγάσει τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀνύψωσιν. Κατ' ἔλθεν αὐτὸ ἐν' ἀνυψώσει ἐκεῖνον, ὡς ἄριστα ἐνόησεν ὁ περισούσιος ἐκεῖνος λαός, ὁ ἑλληνικός, ὅς πάντοτε κατεβίβασε τοὺς θεοὺς αὐτοῦ κάτω, ἀντὶ τοῦ δ' αὐτοῦ ἄνω. Τὸν λόγον φέρον τοῖς ἀνθρώποις, ὡς ὁ πάλαι Προμηθεὺς τὸ πῦρ, σύμβολον αὐτοῦ ἀνέγραψε τὸ: Ἀπαῖτε ἀλλήλους.

Τὸ μέγα λοιπὸν γεγονός τῆς τοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα γεννήσεως ἐορτάζοντες, χαίρομεν καὶ ἀγαλλόμεθα ἐπὶ τῇ ἐορτῇ ταύτῃ, ἥτις στερεῖται μὲν τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς λαμπρότητος τῆς τῆς Ἀναστάσεως, κέκτηται ὅμως τὸ γλυκὺ καὶ τὸ εἰχλὺς οἰκονομικόν. Εἶνε ἡ ἐορτὴ οὕτως εἰπεῖν τῆς ἐστίας, περὶ ἣν ἡ οἰκογένεια στρέφεται· τούτου δ' ἕνεκα ἀποπνέει τὴν ἡδεῖαν αὔραν αὐτῆς. Ὅτι δὲ τοιαύτη εἶνε, ἀποδείξει καὶ τὸδε: ὅτι πάντες ποθοῦσιν ἵνα παρὰ τοῖς προσφιλεστάτοις διέλθωσιν αὐτήν, οἱ δὲ μακρὰν τῆς οἰκογενείας αὐτῶν εὐρισκόμενοι ὑπὲρ ποτε τὴν στέρησιν αὐτῆς αἰσθάνονται, ἡ καρδίᾳ αὐτῶν πάλλει βλεπόντων τοὺς ἄλλους συνεορτάζοντας. Ἔστι τις ὅστις μακρὰν τῶν γονέων, μακρὰν τῶν ἀδελφῶν, μακρὰν τῶν τέκνων αὐτοῦ βιών δὲν αἰσθάνεται συγκίνησιν, δὲν αἰσθάνεται ὀλῆψιν, δὲν αἰσθάνεται δάκρυ